

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Навчально-науковий інститут мистецтв
Кафедра методики викладання образотворчого і декоративно-
прикладного мистецтва та дизайну

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕТНОДИЗАЙН

Освітня програма	<u>Середня освіта (Образотворче мистецтво)</u>
Спеціальність	<u>014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)</u>
Спеціалізація	<u>014.12 Образотворче мистецтво</u>
Галузь знань	<u>01 Освіта / Педагогіка</u>

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від “10” вересня 2020 р.

м. Івано-Франківськ – 2020 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Етнодизайн
Викладач	Богдан Тимків ; Віталій Городецький
Контактний телефон викладача	097-891-25-77; 066-585-50-87;
Е-mail викладача	tymkivbm@gmail.com ; vitoldkoval@ukr.net
Формат дисципліни	Очна, дистанційна
Обсяг дисципліни	6 кредитів ECTS, 180 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Очні консультації: за попередньою домовленістю онлайн консультації Viber (+380978912577); (+380979151064);
2. Анотація до курсу	
<p>В межах навчальної дисципліни студенти ознайомлюються із сучасними досягненнями українських та зарубіжних художників в галузі ювелірної справи, вивчають історію художнього металу в Україні, що допоможе їм зрозуміти роль і місце саме українських творів з металу від архаїчних часів до сьогодення, керуючись історичними аналогіями проектувати сучасні вироби.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ ознайомити з історією виникнення і розвитку ювелірного мистецтва; ✓ сприяти розвитку творчого мислення і художніх здібностей особистості; ✓ виховати загальну естетичну культуру, підготувати майбутнього спеціаліста до створення предметів декоративно – прикладного мистецтва; ✓ дослідити процеси виникнення, становлення дизайну (етнодизайну) як нової творчої професії; ✓ використовувати традиції народного мистецтва в сучасному етнодизайні. <p>Велика увага приділяється висвітленню народного металіrstва як одного із значних художніх явищ. Розглядаються тенденції розвитку сучасного ювелірного мистецтва.</p>	

4. Результати навчання (компетентності)

В результаті навчання здобувач оволодіває наступними компетентностями:

загальними:

- ЗК 4. Здатність до письмової та усної комунікації рідною мовою, знання іноземної мови, навички роботи з сучасними інформаційними технологіями.
- ЗК 6. Здатність до критичного аналізу і оцінки сучасних мистецьких та педагогічних явищ, продукування нових ідей в процесі вирішення практичних завдань, комплексних та інноваційних проблем.
- ЗК 7. Готовність на основі самопізнання формувати власний індивідуальний стиль науково-педагогічної та художньо-творчої діяльності та професійного спілкування, здатність до самовдосконалення та самовиховання.

фаховими:

- ФК 2. Здатність керувати дослідницькою діяльністю учнів і ЗВО у позакласній і поза-аудиторній роботі; здатність використовувати інформаційні технології у навчанні.
- ФК 11. Здатність володіти практичними навичками з проектування та технологій виконання творів образотворчого мистецтва, декоративно-прикладного мистецтва та дизайну; здатність використовувати базові навички комп'ютерного проектування та комп'ютерної графіки.

Програмні результати навчання:

- ПРН 5. Володіння практичними способами пошуку, аналізу та оброблення наукової освітньої та мистецької інформації з використанням сучасних ІКТ.
- ПРН 7. Досконале володіння засобами художньої виразності, різноманітними графічними та живописними техніками, вмінням їх використовувати в створенні художнього образу.
- ПРН 8. Уміти використовувати у творах декоративно-прикладного мистецтва семантичні, а також композиційні засоби, колористичні, технологічні елементи. Володіти різними техніками та технологіями роботи у відповідних видах мистецтва.
- ПРН 9. Уміння здійснювати методичну діяльність з образотворчого мистецтва, застосовувати базові знання з педагогіки та психології, методики викладання фахових дисциплін; проектувати діяльність предметного гуртка, факультативу, створювати елективні курси; виховувати всебічно розвинену особистість.
- ПРН 12. Уміння залучати педагогічні технології у навчально-виховний процес; планувати та реалізовувати уроки та навчальні заняття відповідно до обраної технології навчання.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу	
Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	6
<u>Практичні</u>	54
Самостійна робота	120
Ознаки курсу	

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний /вибірковий		
II	014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво)	I	Вибірковий		
Тематика курсу					
Тема, план					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання год.	Вага оцін ки	Термін викона ння
Тема 1. Декоративно-ужиткове мистецтво Київської Русі. План : – художні традиції давньоруського народу; – давньослов'янська мистецька спадщина; – давньоруський іконопис; – декоративно-ужиткове мистецтво Київської Русі.	Лекція	1; 6; 12; 21; 27	Прослухати лекцію. Передивитись презентацію 2год.		Згідно планування
Тема 2. Відтворення традиційних елементів і мотивів орнаменту Київської Русі в сучасних творах з металу. План : – давньоруський геометричний орнамент як декоруючий малюнок на сучасних металевих виробках; – символічний орнамент – риба, хризма; хрест, геральдичний птах; – символіка кольору в давньоруському орнаменті. –	Лекція	2; 3; 13; 14; 21	Прослухати лекцію. Передивитись презентацію 2год.		Згідно планування
Тема 3. Сакральне мистецтво Київської Русі . План : – візантійська літургія; – грецькі церковно-мистецькі канони; – книжність і стиль духовності; – візантійські ікони; – книжкова мініатюра.	Лекція	8; 9; 14; 18; 23	Прослухати лекцію. Передивитись презентацію 2год.		Згідно планування

<p>Тема 4.Збір матеріалу (фото, ілюстрацій, архівних матеріалів). План : – збір фото робіт відомих художників; – збір фото робіт народних майстрів; – перегляд ілюстрацій в Інтернеті; – відвідання фірм по металообробці; – відвідання виставок.</p>	Практичне заняття	6; 9; 12; 14; 21	Передивитись презентацію 4год.		Згідно планування
<p>Тема 5. Збір матеріалу (замальовки робіт народних майстрів, професійних художників). План : –замальовки виконані простим олівцем; – замальовки виконані фарбами; – фотографування та ретушування фото в програмі Фотошоп; аналіз зібраного матеріалу. –</p>	Практичне заняття	23; 27; 32; 38;	Передивитись презентацію 4год.	5	Згідно планування
<p>Тема 6. Замальовки музейних робіт (робота в музеях). План : –замальовки виконані простим олівцем; – замальовки виконані фарбами; – фотографування та ретушування фото в програмі Фотошоп; аналіз зібраного матеріалу.</p>	Практичне заняття	6; 9; 13; 17; 18	Виконати замальовки 4 год.	5	Згідно планування
<p>Тема 7. Аналіз творів народних майстрів та професійних художників. План : – аналіз творів за їх стилістикою; – аналіз творів за їх формами; – аналіз творів за їх технікою виконання; – аналіз творів за матеріалами; – аналіз творів за їх призначенням.</p>	Практичне заняття	8; 12; 21; 25; 28	Презентація ілюстративного матеріалу 4 год.	5	Згідно планування
<p>Тема 8. Аналіз літературних</p>					

<p>джерел. План :</p> <ul style="list-style-type: none"> – аналіз літературних джерел; – аналіз фахових видань; – аналіз архівних матеріалів; – аналіз результатів польових досліджень. – аналіз інформації з Інтернет ресурсів. 	Практичне заняття	15; 21; 27; 28; 38	Презентація ілюстративного матеріалу 4 год.	5	Згідно планування
<p>Тема 9. Виконання ескізів виробу (пошук форм та орнаментальних мотивів). План :</p> <ul style="list-style-type: none"> – ескізи простим олівцем; – ескізи в кольорі; – пошук форм; – пошук орнаменту; – пошук кольорових плям. 	Практичне заняття	7; 17; 19; 21; 28	Презентація ілюстративного матеріалу 4 год.	5	Згідно планування
<p>Тема 10. Виконання проектної частини (кольорове рішення: малювання акварельними та акриловими фарбами, нанесення фактури на фон планшету). План :</p> <ul style="list-style-type: none"> – графічне рішення проекту кольоровими фарбами; – пошук форм на планшеті в кольоровому вирішенні; – пошук орнаментальних мотивів на планшеті в кольоровому вирішенні. 	Практичне заняття	6; 9; 14; 17; 19	Презентація ілюстративного матеріалу 4 год.	5	Згідно планування
<p>Тема 11. Робота над технічним кресленням . План :</p> <ul style="list-style-type: none"> – проведення осьових і центральних ліній; – нанесення ліній видимого і невидимого контурів; – вибір проекції; – нанесення розмірних ліній; – нанесення розмірів. 	Практичне заняття	17; 20; 25; 27; 30	Презентація ілюстративного матеріалу 4 год.	5	Згідно планування
<p>Тема 12. Виконання моделі виробу. План :</p> <ul style="list-style-type: none"> – підбір матеріалів для моделювання; 	Практичне заняття	18; 19; 21; 23; 27	Презентація ілюстративного матеріалу 4 год.	5	Згідно планування

– підбір масштабу; – виконання моделі – пошук форм; – малювання моделі в один тон;					
Тема 13. Виконання окремих частин виробу (різання). План : – підбір матеріалів; – підбір інструментів; – різання металу ручними ножицями;	Практичне заняття	17; 18; 24; 37; 42	Презентація ілюстративного матеріалу 9 год.	5	Згідно планування
Тема 14. Опоряджувальні роботи (полірування, лакування, емалювання). План : – крацування сканного орнаменту; – полірування сканного орнаменту; – очистка сканного орнаменту; – лакування сканного орнаменту.	Практичне заняття	25; 29; 34; 39; 41	Презентація ілюстративного матеріалу 5 год.	5	Згідно планування

6. Система оцінювання курсу

Загальна система Оцінювання курсу	<p>Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється шляхом поточного, модульного, підсумкового (семестрового) контролю за університетською, 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та 5-ти бальною, національною шкалою оцінювання. Поточний контроль – це оцінювання навчальних досягнень студента (рівень теоретичних знань та практичних навичок із тем, включених до змістових модулів), здобутих під час проведення аудиторних занять, виконання самостійної роботи та активності студента на занятті. Поточний контроль реалізується у формі оцінювання поетапності виконання практичної роботи й засвоєння теоретичного матеріалу. Поточний контроль реалізується в процесі виконання практичних завдань та виконання завдань, запланованих на самостійне опрацювання студентом. Максимальний бал за успішне виконання певного виду роботи – 5 балів: 5 балів, 90...100 (відмінно): робота виконана старанно, з урахуванням усіх вимог, спостерігається чітке розуміння студентом матеріалу, технології виконання, оригінальне творче рішення, органічне поєднання в орнаментальній композиції художніх технік на основі можливого їх синтезу. Студент може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності, вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань та відзначається креативним мисленням.</p> <p>4 бали, 70...89 (добре): робота виконана старанно з урахуванням поставлених вимог. Студент належним</p>
--------------------------------------	--

	<p>чином виконує завдання, має чітке розуміння теоретичного матеріалу і технології, стійкі навички виконання практичної роботи, але допускає деякі неточності.</p> <p>3 бали, 69...50 (задовільно): естетичний вигляд практичної роботи незадовільний, вимоги враховані поверхнево (відсутня чітка структура розміщення композиції, недоречність графічних елементів, невідале колористичне вирішення). Студент має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. за зразком (інструкцією) та допускає певні неточності технологічного характеру;</p> <p>2 бали, 49...26 (незадовільно (з можливістю повторного складання)): частина завдання виконується за допомогою викладача. Студент не підготовлений належним чином до виконання практичної роботи, знає технологічні прийоми, але не здатний якісно їх реалізувати.</p> <p>1 бал, 25...1 (незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)): студент не володіє матеріалом, виконує лише деякі елементи практичної роботи, потребує постійної допомоги викладача.</p>
Вимоги до письмової роботи	В рамках навчально-виховного процесу, з метою визначення рівня знань, умінь та навичок студентів проводиться контрольна робота за матеріалами лекційного курсу.
Семінарські заняття	Навчальним планом не передбачені
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Підсумковий контроль знань з дисципліни передбачений у формі екзамену.</p> <p>Екзамен проводиться у комбінованій формі:</p> <ul style="list-style-type: none"> – у письмовій формі; – у формі оцінювання практичної роботи на кафедральному перегляді; <p>Підсумковий контроль рівня знань здобувача щодо засвоєння ним тем з навчальної дисципліни «Етнодизайн» в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється шляхом поточного контролю (50 балів) та екзамену (50 балів) за національною та ECTS шкалами оцінювання на основі 100- бальної системи. (Див.: пункт 8. Контроль та оцінка якості навчального процесу «Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»»</p> <p>https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2020/09/polozhennya2020_org_os_proc_new.pdf</p>
7. Політика курсу	
<p>Вивчення «Об'ємно-просторової пластики», як навчальної дисципліни, дає необмежені можливості для творчого розвитку студентів і позитивно впливає на формування творчих якостей та високої художньої культури. Політика курсу базується на формуванні результатів навчання студента із академічної доброчесності. Неприпустимі плагіат та списування. У випадку порушень – реагування згідно:</p> <p>https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Fpnu.edu.ua%2Fwpcontent%2Fuploads%2F2019%2F02%2Fcode_of_honor.doc</p>	

Обов'язкове виконання практичних завдань. Пропущені лекційні заняття відпрацьовується студентом відповідно до вимог кафедри. Пропущені практичні заняття, незалежно від причин пропуску, студент відпрацьовує в позаурочний час, попередньо узгоджений з викладачем. Слід наголосити, що місія курсу - виявити у студентів бажання свідомого вивчення та опанування того чи іншого виду мистецтва, створити відповідне тло для формування у студентів системи компетентностей, передбачених навчальною програмою. Успішне засвоєння студентами курсу відкриває їм шлях до реалізації власних творчих задумів від виконання дизайнерських проектів до виконання в матеріалі, а також дає змогу застосовувати набуті знання, уміння й навички в художньо-педагогічній діяльності. Виходячи з цього, поведінка студентів має відповідати високій репутації університету.

8. Рекомендована література

Базова

1. Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є. Декоративно-прикладне мистецтво : навч. посібник. Львів : Світ, 1992. 272с.
2. Антонович Є. А., Селівачов М.Р. Декоративно-прикладне мистецтво з практикумом у навчальних майстернях : навч. посібник. Київ : РНМК, 1993. 115с.
3. Асеев Ю. С. Джерела: мистецтво Київської Русі. Київ : Мистецтво, 1980. 214с.
4. Басанець Т. Художні вироби з кольорових металів. *Народна творчість та етнографія*. 1993. № 6. С. 46-50.
5. Балецкий В. С., Лисицина Е. Е. Синтетические аналоги и имитации природных камней. Москва : Недра, 1981. 242с.
6. Беседина М.Б. Самые знаменитые драгоценные камни и ювелирные украшения. Москва : АСТ, 2009. 269с.
7. Блейкмор К., Стенли Э. Ювелирное дело. Москва : ЗАО Олимп-Бизнес, 2006. 384с.
8. Бреполь Э. Теория и практика ювелирного дела. Ленинград : Машиностроение, 1982. 140с.
9. Бочаров Г. Н. Художественный металл Древней Руси. Москва : Наука, 1985. 320с.
10. Буканов В.В. Цветные камни / энциклопедия. Санкт-Петербург, 2008. 416с.
11. Вирбилис С. Гальванотехника для мастеров. Москва : Металургия, 1990. 208с.
12. Гоберман Д. Искусство гуцулов. Москва : Советский художник, 1980. 210 с.
13. Грилихес С.Я. Обезжиривание, травление и полирование металлов; под ред. П.М.Вячеславова. изд. 5-е, перераб. и доп. Ленинград : Машиностроение, 1983. 101с.
14. Древнее золото. Из собрания Музея исторических драгоценностей УССР. Москва : Искусство, 1975. 108с.
15. Древнерусское искусство XVII век. Москва : Наука, 1964. 332с.
16. Джинкс Мак Грас. Декоративная отделка ювелирных изделий. Москва : АРТ-РОДНИК, 2007. 128с.
17. Захаров Л.Н. Техника безопасности в химических лабораториях : прав. изд. 2-е узд. перераб. и доп. Ленинград : Химия, 1991. 336с.
18. : Ковальська майстерня : каталог навчальних закладів України з художньої обробки металу. Київ, 2006. 256с.
19. Жолтовський П. М. Художнє лиття на Україні XIV – XVIII ст. Київ : Наукова думка, 1973. 132с.
20. Жолтовський П. М. Художній метал. Київ : Мистецтво, 1972. 114с.
21. Карл Кодин. Ювелирное дело. Омск : Дедал-Пресс, 2008. 172с.
22. Колчин Б.А. Техника обработки металла в Древней Руси. Москва : Государственное научно-техническое издательство машиностроительной и судостроительной литературы, 1953. 159с.

23. Корсунь В. Ювелирное искусство Древней Руси. Традиции мастерства. Москва : Инфа-М, 2012. 272с.
24. Лившиц В. Художественное литье. Материалы. Технология. Практика : учебник для вузов. Москва : Рипол классик, 2004. 192с.
25. Лившиц В.Б. Художественное литье. Ювелирные и декоративные изделия. Москва : АСТ, 2010. 224с.
26. Мария Жозе Форкадел. Рисунок для ювелиров. Москва : АРТ-РОДНИК, 2005. 191с. Марк Ф.Гримвейд. Руководство по пайке и другим техникам соединения в производстве ювелирных изделий. Омск : Дедал-Пресс, 2007. 66с
27. Марченко В. И. Ювелирное дело. Москва : Высшая школа, 1984. 254с.
28. Манко Г. Пайка и припои. Москва : Машиностроение, 1968. 147с.
29. Макарова Т.И. Черное дело Древней Руси. Москва : Наука, 1986. 154с.
30. Макарова Г.А. Художественное серебро Голландии. Москва : Художник и книга, 2003. 114с.
31. Макарова Г.А. Немецкое художественное серебро. Москва : Искусство, 1975. 146с.
32. Мак Крайт Тим. Двенадцать техник работы по металлу. Омск : Дедал-Пресс, 2004. 162с.
33. Мак Крайт Тим. Полное руководство по обработке металлов для ювелиров. Омск : Наследие. 2002. 164с.
34. Мельников И.В. Художественная обработка металлов. Ростов-на-Дону : Феникс, 2005. 450с.
35. Музей коштовностей України. Київ : Мистецтво, 2004. 463с.
36. Никифоров Б.Г. Ювелирное искусство: учебное пособие. Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. 249с.
37. Новиков В.П. Ручное изготовление ювелирных украшений. Ленинград : Политехника, 1991. 205с.
38. Русакова А. Ювелирные изделия. Москва : АСТ, 2008. 184с.
39. Рябцева С. Древнерусский ювелирный убор. Санкт-Петербург, 2005. 384с.
40. Рябинин Е.А. Язычские привески-амулеты Древней Руси. Москва : Наука, 1988. С. 55-58.
41. Одноралов Н. В. Гальванотехника в декоративном искусстве. Москва : Искусство, 1974. 296с.
42. Олвер Э. Искусство ювелирного дела. Омск : Дедал-Пресс, 2008. 172с.
43. Суха Л. М. Художні металеві вироби українців східних Карпат. Київ : АН УРСР, 1959. 104с.
44. Седова М.В. Ювелирные изделия Древнего Новгорода (X – XV вв.). Москва : Наука, 1981. 191с.
45. Сіменс Р.Ф. Породи і мінерали. Львів : Арт-Медіа, 1997. 64с.
46. Соколов М.В. Художественная обработка металлов. Азы филигрании. Москва : Владос, 2005. 143с.
47. Старк Джин Райст. Классические цепи «Звено в Звено» и их разновидности. Омск : Дедал-Пресс, 2007. 210с.
48. Стив Миджет. Мокуме гане. Полный обзор. Омск : Дедал-Пресс, 2005. 160с.
49. Петерсон К. Проволочная бижутерия и ювелирные украшения. Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. 144с.
50. Петренко М.З. Українське золотарство XVI – XVIII ст. Київ : Наукова думка, 1970. 206с.
51. Постникова-Лосева М. М. Золотое и серебряное дело XV–XX вв. Москва : Наука, 1983. 398с.
52. Тойбл К. Ювелирное дело. Москва : Легкая и пищевая промышленность, 1982. 199с.
53. Флеров А.В. Материаловедение и технология художественной обработки металлов. Москва : Высшая школа, 1978. 98с.
54. Ювелирные изделия своими руками : справочник. Москва : Оникс, 2008. 224с.

Допоміжна

55. Жилина Н.В. Зернь и скань Древней // *Живая страна*. 1994. №3. С.24-28.

56. Кинсли С. Гидравлическая штамповка в ювелирном деле. Омск : Дедал-Пресс, 2007. 96с.
57. Комягин Ю. П., Новиков В. П. Учебник ювелира-монтажника – Ленинград : Машиностроение, 1986. 402с.
58. Корнилов И. И., Солодова Ю. П. Ювелирные камни. Москва : Недра, 1982. 147с.
59. Макарова Т.И. Перегородчатые эмали Древней Руси. Москва : Наука, 1975. 289с.
60. Мінжулін О. Реставрація творів з металу. Київ : Спалах, 1998. 218с.
61. Навроцкий В. К. Гигиена труда. Москва : Медицина, 1967. 186с.
62. Никитин М. К., Мельникова Е. П. Химия в реставрации. Ленинград : Химия, 1990. 304с.
63. Смирнов А., М.Викторов. Ювелирные украшения. Москва : Издательский дом «6 карат», 2006. 108с.
64. Титов Ю.А. Свободнаяковка. Исходные материалы и заготовительные операции: учебное пособие. Ульяновск : УлГТУ, 2006. 53с.
65. Трипільські осередки металообробки карпатсько-подніпровського регіону // енцикл. трипіл. цивілізація в 2-х т. Київ : 2004. Т. 1. 701с.
66. Трипільські осередки металообробки карпатсько-подніпровського регіону // енцикл. трипіл. цивілізація в 2-х т. Київ : 2004. Т. 2. 655с.
67. Флеров А. В. Художественная обработка металлов : практические работы в учебных мастерских. Москва : Высшая школа, 1976. 223с.
68. Федотов А.И. Граверное дело : учеб. пособие для профессионально-технич. училищ. Ленинград : Машиностроение, 1981. 240с.
69. Харди Р. Граверное дело. Руководство для ювелиров. Москва : Дедал-Прес, 2008. 160с.
70. Шнайдер Г. А. Основы художественной обработки металла. Киев : Высшая школа, 1988. 168с.
71. Шухевич В. Гуцульщина // матеріали до українсько-руської етнології. Львів, 1901. Т. IV. Ч. 2. 320 с.
72. Die Fassung für den Safircabochon // Goldschmiede Zeitung. – 1986. 408s.
73. Die filigrane Drahtarbeit // Goldschmiede Zeitung. 1986. 122s.
74. Filo di ferro. Mondadori, 2005. 412s.
75. Марченко В. И. Ювелирное дело. Москва : Высшая школа, 1984. 254с.
76. Манко Г. Пайка и припой. Москва : Машиностроение, 1968. 147с.
77. Макарова Т.И. Черное дело Древней Руси. Москва : Наука, 1986. 154с.
78. Макарова Г.А. Художественное серебро Голландии. Москва : Художник и книга, 2003. 114с.
79. Макарова Г.А. Немецкое художественное серебро. Москва : Искусство, 1975. 146с.
80. Мак Крайт Тим. Двенадцать техник работы по металлу. Омск : Дедал-Пресс, 2004. 162с.
81. Мак Крайт Тим. Полное руководство по обработке металлов для ювелиров. Омск : Наследие. 2002. 164с.
82. Мельников И.В. Художественная обработка металлов. Ростов-на-Дону : Феникс, 2005. 450с.
83. Музей коштовностей України. Київ : Мистецтво, 2004. 463с.
84. Никифоров Б.Г. Ювелирное искусство: учебное пособие. Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. 249с.
85. Новиков В.П. Ручное изготовление ювелирных украшений. Ленинград : Политехника, 1991. 205с.
86. Русакова А. Ювелирные изделия. Москва : АСТ, 2008. 184с.
87. Рябцева С. Древнерусский ювелирный убор. Санкт-Петербург, 2005. 384с.
88. Рябинин Е.А. Языческие привески-амулеты Древней Руси. Москва : Наука, 1988. С. 55-58.
89. Одноралов Н. В. Гальванотехника в декоративном искусстве. Москва : Искусство, 1974. 296с.
90. Олвер Э. Искусство ювелирного дела. Омск : Дедал-Пресс, 2008. 172с.

91. Суха Л. М. Художні металеві вироби українців східних Карпат. Київ : АН УРСР, 1959. 104с.
  92. Седова М.В. Ювелирные изделия Древнего Новгорода (X – XV вв.). Москва : Наука, 1981. 191с.
  93. Сіменс Р.Ф. Порооди і мінерали. Львів : Арт-Медіа, 1997. 64с.
  94. Соколов М.В. Художественная обработка металлов. Азы филиграни. Москва : Владос, 2005. 143с.
  95. Старк Джин Райст. Классические цепи «Звено в Звено» и их разновидности. Омск : Дедал-Пресс, 2007. 210с.
  96. Стив Миджет. Мокуме гане. Полный обзор. Омск : Дедал-Пресс, 2005. 160с.
  97. Петерсон К. Проволочная бижутерия и ювелирные украшения. Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. 144с.
  98. Петренко М.З. Українське золотарство XVI – XVIII ст. Київ : Наукова думка, 1970. 206с.
  99. Постникова-Лосева М. М. Золотое и серебряное дело XV–XX вв. Москва : Наука, 1983. 398с.
  100. Тойбл К. Ювелирное дело. Москва: Легкая и пищевая промышленность, 1982. 199с.
  101. Флеров А.В. Материаловедение и технология художественной обработки металлов. Москва: Высшая школа, 1978. 98с.
  102. Ювелирные изделия своими руками : справочник. Москва: Оникс, 2008. 224с.
- Допоміжна**
103. Жилина Н.В. Зернь и скань Древней // *Живая страна*. 1994. №3. С.24-28.
  104. Кинсли С. Гидравлическая штамповка в ювелирном деле. Омск : Дедал-Пресс, 2007. 96с.
  105. Комягин Ю. П., Новиков В. П. Учебник ювелира-монтажника – Ленинград : Машиностроение, 1986. 402с.
  106. Корнилов И. И., Солодова Ю. П. Ювелирные камни. Москва : Недра, 1982. 147с.
  107. Мінжулін О. Реставрація творів з металу. Київ : Спалах, 1998. 218с.
  108. Навроцкий В. К. Гигиена труда. Москва : Медицина, 1967. 186с.
  109. Никитин М. К., Мельникова Е. П. Химия в реставрации. Ленинград : Химия, 1990. 304с.
  110. Смирнов А., М.Викторов. Ювелирные украшения. Москва : Издательский дом «6 карат», 2006. 108с.
  111. Титов Ю.А. Свободнаяковка. Исходные материалы и заготовительные операции: учебное пособие. Ульяновск : УлГТУ, 2006. 53с.
  112. Трипільські осередки металообробки карпатсько-подніпровського регіону // енцикл. трипіль. цивілізація в 2-х т. Київ : 2004. Т. 1. 701с.
  113. Трипільські осередки металообробки карпатсько-подніпровського регіону // енцикл. трипіль. цивілізація в 2-х т. Київ : 2004. Т. 2. 655с.
  114. Флеров А. В. Художественная обработка металлов: практические работы в учебных мастерских. Москва : Высшая школа, 1976. 223с.
  115. Федотов А.И. Граверное дело : учеб. пособие для профессионально-технич. училищ. Ленинград : Машиностроение, 1981. 240с.
  116. Харди Р. Граверное дело. Руководство для ювелиров. Москва : Дедал-Прес, 2008. 160с.
  117. Шнайдер Г. А. Основы художественной обработки металла. Киев : Высшая школа, 1988. 168с.
  118. Шухевич В. Гуцульщина // матеріали до українсько-руської етнології. Львів, 1901. Т. IV. Ч. 2. 320 с.
  119. Die Fassung für den Safircabochochon // *Goldschmiede Zeitung*. – 1986. 408s.
  120. Die filigrane Drahtarbeit // *Goldschmiede Zeitung*. 1986. 122s.
  121. Filo di ferro. Mondadori, 2005. 412s.

Інформаційні ресурси

- 76) Періодика міжнародного журналу з популяризації ковальського мистецтва (Ковальська майстерня). [Електронний ресурс]. Режим доступу : URL : <http://www.kovalmayster.com.ua/>
- 77) Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського. [Електронний ресурс]. Режим доступу : URL : <http://www.nbuv.gov.ua>
- 78) Рукотвори. Народне мистецтво online. [Електронний ресурс]. Режим доступу : URL : <http://www.rukotvory.com.ua>
- 79) Архів загальноукраїнського науково-освітнього журналу «Міфологія і фольклор». [Електронний ресурс]. Режим доступу : URL : <http://www.mifjournal.org.ua>
- 80) Оборудование и инструмент для ювелиров «Рундист». г. Львов. [Електронний ресурс]. Режим доступу : URL : <http://rundist.com/>
- 81) Ювелирное оборудование и инструмент "АВ ПОЛИСТАР". г. Харьков. [Електронний ресурс]. Режим доступу : URL : <http://www.polystar.com.ua/>
- 82) СлавИнструмент. Приобретение и доставка ювелирного инструмента. г.Краматорск. [Електронний ресурс]. Режим доступу : URL : <http://sjt.dn.ua/>
- 83) Ювелирное оборудование «BR-tools». г.Киев. [Електронний ресурс]. Режим доступу : URL : <http://www.br-tools.com.ua/>

Викладачі : Б.М. Тимків; В.І.Городецький